

תורת הבטחון

חג הסוכות

השגחתו של השי"ת

חג הסוכות בחודש תשרי

ידועה ומפורסמת קו' המפרשים, שאם הסוכה היא לזכר ענני הכבוד, מדוע חוגגים את חג הסוכות בחודש תשרי, ולא בחודש ניסן בו יצאנו ממצרים, וזכינו לענני הכבוד. ישנם כמה וכמה תי' לקו' זו.

הטור (ס' מ"ה) כתב ליישב וז"ל: "והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו, שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנזכור נפלאותיו ונוראותיו, ואף על פי שיצאנו ממצרים בחדש ניסן, לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה", עכ"ל. הרי שהטעם שאנו מקיימים מצות סוכה בחודש תשרי, הוא משום שהוא הזמן שמורה שאנו יוצאים מתוך ביתנו, רק מפאת מצות המלך.

כפרה על חטא העגל

תי' נוסף מצאנו בדברי הגר"א (שי"ת פ"ג, ד) דכחטאו ישראל בחטא העגל נסתלקו מהם ענני הכבוד, כדכתיב (ש"ס, ג, ז): "עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר". וז"ל התרגום: "ובזעירות יומיא עבדו בני ישראל ית עגלא דדהבא ואסתלקו ענני יקרא די מטללין עלויהון ואשתארו מפרסמן", ע"כ. ורק אחר שנתכפר להם חטא העגל ביום כיפור, חזרו ענני הכבוד, וזה היה בט"ו בתשרי, ומטעם זה אנו יושבים בסוכות בתשרי ולא בניסן. [ועי' בדברי הגר"א שערך חישוב מדויק להוכיח שענני הכבוד חזרו בדווקא בט"ו בתשרי.]

ויש לעמוד על דבריו, אה"נ חטאו כלל ישראל בחטא העגל ומחמת החטא נסתלקו ענני הכבוד וחזרו בתשרי, אבל מדוע זו סיבה שיקבע החג לזכר ענני הכבוד דוקא בתשרי ולא בניסן, אה"נ הייתה שמחה גדולה שחזרו העננים, אבל מדוע הוקבע כל החג דוקא בתשרי.

ה' צילך

ונראה לבאר שבדברי הגר"א מבואר יסוד גדול, ונקדים ביאור בעיקר הכשר הסוכה. דלהלכה בעינינו - "צלתה מרובה מחמתה", ואם אין צילתה מרובה מחמתה ע"י הסכך, לא יעזור צל הבא מחמת הדפנות.

וביאר רבינו בחיי (כד הקמט, ט' סוכה) הטעם לזה וז"ל: "כל המקיים מצות סוכה ונכנס בה, עיניו אל הסכך העשוי לצל, ומסכים בדעתו כי הקב"ה צלן של ישראל והוא המגין עליהם כצל המגין מפני החמה, הוא שכתוב (מלכים א', ח): "ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך". וכתוב (שי"ת פ"ג, ג): "בצל חמדתי וישבתי", וזה שאמרו (סוכה ג, ב): "ושחמתה מרובה מצלתה פסולה. ואמרו במדרש שיר השירים רבה (טז) ונסו הצללים אלו שרי אומות העולם כי הכח המנהיג את האומות נקרא 'צל', עכ"ל. הרי, הטעם שהכשר הסוכה הוא רק אם "צלתה מרובה מחמתה", כי הצל מורה שהשי"ת הוא צלן של ישראל, ומגין עליהם תמיד מכל רע, כמו שהגין עליהם במדבר מן השרב והשמש.

כתיב (ש"ס, ד, ז): "וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר". ר"ל שענני הכבוד הגינו על כלל ישראל, ושמרו עליהם מכל נזק. ועי' במש"כ המהר"ל (גבורות ה' פ"ק מ"ז): "וחג הסוכות שהושיב אותם בענני כבוד בשמירתו וזה מורה על ההשגחה והשמירה שהיה עליהם ולא עזב אותם שהושיב אותם בסוכות שהיא השמירה, וכמו שאנו אומרים הפורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים", עכ"ל. ויודעים דברי הזוהר (פ"ג דף ק"א) שסוכה הוא: "צלא דמיהמנותא" - "צל של אמונה". כמו שהצל מגין מפני החמה, כן הבא לחסות בצלו של הקב"ה, הקב"ה מגין עליו ושומרו מכל רע, מכל פגע וצרה וצוקה ומחלה.

הוא היטיב הוא מיטיב הוא ייטיב

וכיון שמבואר שהיסוד ותכלית של מצות סוכה הוא להורות שחסדו וטובו של הקב"ה מגין תמיד על כלל ישראל, וזה מורה על גודל רחמיו ית', שהקב"ה אוהב עמו ישראל. א"כ י"ל בדברי הגר"א, דזהו הטעם שאנו עושין היו"ט דוקא בחודש תשרי שאז נתכפרו כלל ישראל וחזרו להם ענני הכבוד, שזה מורה גם על גודל חסדו וטובו יתברך.

ונבאר ע"פ משל, אילו היה אדם בעל חסד נפלא, ובא לפנינו עני ואמר שאין לו מקום ללון, ואין לו כסף לקנות מאכלים וכו', ובעל חסד זה הכניסו לביתו, ונתן לו מקום ללון, וגם מה לאכול וכו'. ושוב חטא ומרד העני בבעל הבית, בודאי מדת בשר ודם, היא שישלך את העני מלפניו, וזיהירו לבלתי שוב. אבל מדת הקב"ה אינה כן, שאפילו אחר שכלל ישראל חטאו ונתכפר להם על חטא העגל, שוב זכו לענני הכבוד, ושוב זכו לישב "בצלא דמיהמנותא". וזה גופא מורה על גודל הרחמים ואהבה שהקב"ה אוהבם. זה גילוי על עיקר הנהגת השי"ת במה שניתנו להם ענני הכבוד שמגינים מכל רע, שאינו רק חסד כחסדו של בשר ודם, אלא הוא למעלה מהנהגת הטבע, ואין סוף לרחמי השי"ת.

השגחתו של השי"ת

ושוב ראיתי שכל זה מפורש בדברי הערוך השולחן (מכ"ס, ס) וז"ל: "ועוד י"ל טעם נכון על מה שהמצוה בתשרי ולא בניסן, לפי שרצה הוא יתברך להראות שאע"פ שחוטאים אנחנו מ"מ לא סרה השגחתו מעלינו, ובצלו אנחנו יושבים ובמחסה כנפיו נתלונן וכמו שאחר מתן תורה עשו את העגל ועכ"ז נתרצה להם הקב"ה בלוחות אחרונות והיה זה ביוה"כ ולאחר יוה"כ צונו לעשות המשכן ששכינתו תשכון בינינו כדכתיב (שמות כט, מה) ושכנתי בתוך בני ישראל, ולא הסיר מעליהם ענני הכבוד... כמו כן עשה לנו הקב"ה במצוה זו דוגמתה לדורות שאע"פ שאנו חוטאים כל השנה, מ"מ ביוה"כ מכפר עוונותינו כשאנו שבים בתשובה וסימן לדבר שתיכף אחר יוה"כ צוה עלינו לעשות סוכה שנשב בצלו של הקב"ה כדכתיב (שיר השירים ג, ג): בצלו חמדתי וישבתי, זו מצות סוכה, ופריו מתוק לחכי זו מצות אתרוג, כמו שאמרו חז"ל במדרש חזית, ולהורות שאחר כל החטאים הוא יתברך באהבה עמנו ומשיגה עלינו להצילנו מכל צרה ופגע והושיב אותנו בצלו הקדוש והטהור והוא יתברך סוכך עלינו, עכ"ל. הרי להדיא בדבריו, שקביעות חג הסוכות בתשרי הוא להורות על השגחת השי"ת, שמרחם עלינו, ואוהב אותנו אפילו אחר שחטאנו.

זמן שמחתנו

ויש להוסיף, דבאמת עיקר השמחה בחג הסוכות, היא מחמת שהקב"ה קיבל תשובתנו ביום הכיפורים, ונתכפרו עוונותינו ביום הזה. דאיתא בילקוט שמעוני (פרשת אמור רמז תל"ד): "אתה מוצא שלש שמחות, כתיב (שם, יד): בחג "ושמחת בחגך", "והיית אך שמח" (שם, טו), "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים (כ"ג, מ), אבל בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת וכו', וכן אתה מוצא שאין כתוב בעצרת אלא שמחה אחת וכו', אבל בחג לפי שנטלו הנפשות דימוס ביום הכפורים כמו שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם, ועוד שהתבואה ופירות האילן בפנים לפיכך כתב שלש שמחות ושמחת בחגך, ושמחתם לפני ה' אלקיכם, והיית אך שמח", ע"כ. מפורש בדברי המדרש, שהשמחה בחג הסוכות היא מפני שהקב"ה מכפר לנו ביום הכיפורים.

וכ"כ השם משמואל (סוכות שנת מרע"ט): "סוכות זמן שמחתנו - בפשיטות י"ל שהשמחה היא מחמת מחילת עוונות ביוה"כ"פ, וכענין שבמדרש (שמו"ר פ' ל"ז) יפה נוף משוש כל הארץ שלא הי' אחד מישראל מיצר כשהיה בהמ"ק קיים, למה שהיה אדם נכנס לשם מלא עוונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק. ומובן דמה קרבנות שאינם מכפרין אלא על השוגגין כן, מכ"ש יוה"כ"פ שמכפר גם על המזידין שאין שמחה גדולה מזו וכו', ואם זה שמביא חטאת בת דנקא מאחר שמורה שרוצה בכפרה זה נחשב לתשובה, על אחת כמה וכמה ישראל ביוה"כ"פ שמענין את נפשם בצום, ובוכין ומתפללין ומתודים, שמורה ביותר שרוצים בכפרה, שנחשב לתשובה שיתכפרו ביוה"כ"פ, וא"כ שוב כל ישראל הרי נתכפרו ביוה"כ"פ, ואין לך שמחה גדולה מזו שיצאין צדיקים", עכ"ל.

הרי, ששמחתנו בחג הסוכות אינה רק מחמת כפרת הקב"ה על עוון חטא העגל, וחזרת ענני הכבוד, אלא אנו בשמחה על שביום הקדוש של יום הכיפור הקב"ה כיפר לנו על עוונותינו ומקבלנו באהבה למרות שחטאנו לפניו!!!

בשמחה גדולה

נמצא שישנם ב' סיבות לשמחה, השמחה על שחזרו ענני הכבוד, והשמחה שהקב"ה כיפר לנו ביום הכיפורים. ובאמת כולו חדא שמחה. שהקב"ה מרחם עלינו, והוא ית' אוהבנו. ואפילו אם חטאנו, עדיין משגיח עלינו, ועדיין רוצה לקבל תשובתנו, וזהו מגודל רחמי הקב"ה.

סיבה לבטוח בה'

ויסוד נ"ל זה נחויך במאוד מאוד כדי לבטוח בהשי"ת. שאם אחד אינו מכיר גודל רחמי הקב"ה, זו סיבה שלא יבטח בו. וכבר האריך החובות הלבבות (פק"ז) שזהו אחד מן הסיבות שיפסיד כל מדת הבטחון בהשי"ת, וז"ל: "ומפסידי עוד, הסכלות בענין הבורא ובמדותיו הטובות, כי מי שאינו מבין רחמי הבורא על ברואיו והגנתו עליהם והשגחתו ומשלו בהם ושהם קשורים באסוריו לא ינוח לבו ולא יסמוך עליו", עכ"ל. ר"ל, שכל זמן שלא יתברר לאדם גודל רחמי השי"ת, ואינו מכיר מידותיו של הקב"ה, לעולם לא ינוח נפשו להיות בוטח בהשי"ת באמת, דבכל מה שבוטח בו, יחשוב לעצמו "מה"ת שיעשה לי השי"ת מה שאני סומך עליו ובוטח בו לעשות?" אבל אם מכיר גודל האהבה שהשי"ת אוהב את עמו ישראל, בודאי לא יעלה על דעתו מחשבה זו, דמי שאוהב את חברו, בודאי יעשה מה שסמוך עליו לעשות, קו"ח בן בנו של קו"ח אם אחד בוטח בה' בודאי יעשה כל מה שבטח עליו.

וכ"כ ספר העיקרים (מאמר ד', מ"ז) וז"ל: "ותקות החסד היא היותר משובחת שבכולן, אלא שאין המקוה בטוח כל כך שינתן לו כלבבו כל אשר תשאל נפשו, כי להיותו משער בעצמו שאינו במדרגה שיעשה עמו חסד חנם, חושב שלא ירצה האדון לתת את שאלתו, ובעבור זה אינו מקוה כראוי, שאם היה מקוה כראוי לא היה החסד נמנע מצד השם יתברך, כי תמיד הוא רוצה להשפיע למקוה כראוי, אמר הכתוב (תהלים קמ"ט, ב'): "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו". ולזה הוא מבואר כי המנע הגעת החסד הוא כאשר אין התקוה כראוי, עכ"ל. מפורש בדבריו, שאם אחד אינו מכיר גודל רחמי וחסדי הקב"ה, לא יבטח בו כראוי.

ועל כן, חובה מוטלת על האדם להתבונן ברחמי השי"ת על ברואיו, ועי' זה יחזק את עצמו להיות מן הבוטחים בהשי"ת באמת. אבל האמת הוא שאין לנו שום השגה בגודל אהבתו אותנו, כדאיתא בזוהר הק' (שמות דף ס', ע"ב) וז"ל [מתרגום]: "א"ר יהודה אלמלי היו יודעין בני אדם האהבה שאוהב הקב"ה לישראל היו שואגים ככפירים לרדוף אחרינו", עכ"ל. מבואר בזוהר, דלית לנו שום השגה כמה אוהבים אנו לפני אבינו מלכנו, מלך מלכי המלכים הקב"ה.